

IZGUBLJENI U PRIJEVODU: RIZICI U POSTUPKU ISPITIVANJA OSUMNJIČENIH I SASLUŠANJA SVJEDOKA POSREDSTVOM TUMAČA*

Pregledni naučni rad

Primljeno/Received: 21. 9. 2024.
Prihvaćeno/Accepted: 11. 10. 2024.

Adnan FAZLIĆ
Irma DELJKIĆ

Sažetak

Iskaz osumnjičene osobe i svjedoka imaju krucijalan značaj u krivičnom postupku, zbog čega se posebna pažnja pridaje njihovoj pouzdanosti i vjerodostojnosti. Iskazi se obično pribavljaju u okviru dokaznih radnji ispitivanja osumnjičenog/saslušanja svjedoka, što podrazumijeva direktnu konverzaciju između istražitelja i osumnjičene osobe ili svjedoka. Kada osumnjičena osoba, odnosno svjedok ne govori jezik na kojem se ispituje/saslušava, odvijanje konverzacije ovisi o angažmanu tumača za jezik. Netačno tumačenje može povećati rizik da iskaz osumnjičene osobe/svjedoka bude pogrešno shvaćen, što se direktno reflektira na pouzdanost i vjerodostojnost pribavljenog dokaza. Nadalje, tumač može promijeniti dinamiku konverzacije i odnos između istražitelja i osumnjičene osobe/svjedoka. S rastućom potrebom da se tumači angažiraju u postupku pribavljanja iskaza osumnjičene osobe/svjedoka, recentna naučna istraživanja imaju za cilj razumjeti povezane rizike. U ovom se radu daje pregled ključnih zaključaka prethodnih naučnih istraživanja, s fokusom na kriminalističko-taktičke i psihološke aspekte ispitivanja osumnjičenih osoba ili saslušanja svjedoka posredstvom tumača. Nalazi su analizirani korištenjem Principa učinkovitog intervjuiranja („Méndezova načela“). Također, u radu su postavljena pitanja za buduća naučna istraživanja i date preporuke za angažman tumača u kriminalističkim istragama.

Ključne riječi

ispitivanje osumnjičenih, saslušanje svjedoka, tumačenje, Méndezova načela, kriminalističko istraživanje

* S obzirom na neujednačenu terminologiju kojom se u krivičnom zakonodavstvu Bosne i Hercegovine označavaju osobe koje posreduju u komunikaciji između organa krivičnog gonjenja i osoba koje ne razumiju jezik na kojem se ispituju ili saslušavaju (npr. tumač, sudski prevodilac i sl.), potrebno je ukazati da *tumač* predstavlja osobu koja se bavi prijevodom usmene komunikacije, a *prevodilac* je zadužen za prijevod pisane komunikacije ili dokumenata (Fowler et al., 2016). Ispitivanje osumnjičenog i saslušanje svjedoka primarno podrazumijevaju oblik usmene konverzacije, pa su stoga autori za potrebe ovog rada koristili pojam *tumač*.

1. Uvod

Globalizacija i liberalizacija kretanja ljudi mijenjaju način obavljanja policijske djelatnosti. Kontakti istražitelja s osobama različitog etničkog, jezičkog ili kulturnog porijekla, postali su uobičajena praksa. Jezičke i kulturološke barijere ovim situacijama, mogu utjecati na način provođenja kriminalističkih ili dokaznih radnji, poput prikupljanja obavijesti, ispitivanja osumnjičenih i/ili saslušanja svjedoka (Goodman-Delahunty i Howes, 2017; Mulayim i Lai, 2017). Kada osoba ne razumije ili ne govori jezik koji koristi istražitelj, obično se postupa na jedan od sljedećih načina: (1) istražitelj razgovara na svom maternjem jeziku; (2) razgovor vodi na jeziku koji razumiju i istražitelj i sagovornik; ili (3) razgovor se obavlja posredstvom tumača za jezik (Ewens et al., 2016). Potonje navedeni način pribavljanja iskaza ima dokazni značaj i često predstavlja predmet detaljnog razmatranja u krivičnom postupku, posebno u pogledu vjerodostojnosti iskaza i njegove prihvatljivosti u krivičnom postupku (Mulayim et al., 2015).

Osim na mogućnost korištenja iskaza kao dokaza, angažman tumača utječe i na postupak pribavljanja ove vrste dokaza. Tu se prvenstveno misli na kriminalističko-taktički i psihološki aspekt ispitivanja osumnjičenih i saslušanja svjedoka. Tokom provođenja ovih dokaznih radnji, proces tumačenja može utjecati na mogućnost realiziranja taktičkog pristupa provođenju radnje, dinamiku odvijanja razgovora, povjerenje između istražitelja i osumnjičene osobe/svjedoka, te na verbalnu i neverbalnu komunikaciju. U prilog navedenom idu nalazi recentnih naučnih istraživanja (npr. Bartels, 2011; Hale et al., 2018; Goodman-Delahunty et al., 2020) prema kojima nepotpuno i nevjerođostojno tumačenje mogu ugrožavati vjerodostojnost iskaza, pouzdanost i kredibilitet svjedoka, ili pravo osumnjičenog na pravičan postupak. Daljnje reperkusije navedenog obično su pobijanje sudskih presuda, žalba i ponovljeni postupci pred sudom, što dodatno opterećuje sistem krivičnog pravosuđa. S obzirom na rizike povezane s procesom tumačenja, Milne i Bull (2003) ističu da angažman tumača tokom ispitivanja osumnjičenog ili saslušanja svjedoka ne predstavlja garanciju pribavljanja istinitog iskaza koji obiluje detaljima, što je ultimativni cilj ovih dokaznih radnji.

Iz prethodno navedenog je evidentno iskaz osumnjičenog ili svjedoka mogu utjecati na ishod krivičnog postupka, zbog čega je uloga tumača u postupku ispitivanja/saslušanja još značajnija. U skladu sa načelom objektivnosti i utvrđivanja materijalne istine, angažman tumača treba biti profesionalan, objektivan, etičan i doprinijeti utvrđivanju istine u krivičnom postupku. Na taj način tumač pruža neophodnu stručnu pomoć u cilju neometanog odvijanja komunikacije između aktera ispitivanja/saslušanja (npr. Goodman-Delahunty i Martschuk, 2016; Evans et al., 2019). Osim profesionalnih kompetencija, od značaja su znanja koja tumač posjeduje o učesnicima u razgovoru (uloga istražitelja, pristrasnosti, prava osumnjičenog/svjedoka, vulnerabilne kategorije, fizičko i psihičko stanje), ali i karakteristikama ovih dokaznih radnji (npr. Okruženje, cilj, svrha i način provođenja) (Powell et al., 2005). Dakle, zadatak tumača jeste da svojim znanjem i vještinama doprinese zaštiti prava osumnjičenog/svjedoka, ostvarenju dobrog odnosa između istražitelja i osumnjičenog/svjedoka, primjeni taktičkih i tehničkih zamisli u toku razgovora, postizanju zadovoljavajuće dinamike razgovora i pribavljanju što detaljnijeg, istinitog iskaza (Böser, 2013; Nakane, 2014).

Ipak, iz kriminalističkog ugla promatrano, tumač ne može biti osoba koja kontrolira i usmjerava tok razgovora. Tako Shepherd (2007) naglašava da ispitivanje/saslušanje treba kontrolirati i usmjeravati istražitelj, pri čemu tumač treba imati suportivnu ulogu. S tim u vezi, ističe se da istražitelj treba ostvariti dobar odnos sa tumačem, kako bi primjenom adekvatne tehnike i tak-

tike ispitivanja/saslušanja, procjenom psiholoških determinanti razgovora, te razumijevanjem jezičkog i/ili kulturološkog konteksta u kojem se odvija razgovor, bio u stanju da na efikasan način provede radnju (Williamson, 1993; Beune et al., 2009; Bull i Soukara, 2010; Anakwah et al., 2023). Razvijene komunikacijske vještine, emocionalna inteligencija i empatija u značajnoj mjeri pomažu istražitelju da u ovim situacijama kontrolira i usmjerava razgovor (O'Neill i Milne, 2014; Risan et al., 2016; Baker-Eck i Bull, 2023). Dodatno, sposobnost prilagođavanja, način postavljanja pitanja i naučno utemeljen pristup ispitivanju/saslušanju ključni su za uspješno vođenje razgovora (Vredeveltdt et al., 2023).

S obzirom na značaj problematike ispitivanja osumnjičenih/saslušanja svjedoka posredstvom tumača za provođenje policijskih djelatnosti u savremenom društvu, u ovom radu se dosadašnje naučne spoznaje iz ove oblasti, promatraju kroz prizmu *Principa efikasnog intervjuiranja za potrebe vođenja istraga i prikupljanja informacija – Méndezova načela* (Anti-Torture Initiative, Association for the Prevention of Torture and the Norwegian Centre for Human Rights, 2021). Cilj je da se ukaže na činjenicu da etički i naučno utemeljen pristup ispitivanju osumnjičenih/saslušanju svjedoka može unaprijediti efikasnost provođenja ovih radnji posredstvom tumača i smanjiti rizike povezane s tim. Navedeni pristup razmatranju će biti iskorišten da se detektiraju pitanja iz ove oblasti koja je potrebno osloviti budućim naučnim istraživanjima.

2. Korištenje tumača za jezik u postupku ispitivanja osumnjičenih/saslušanja svjedoka

Korištenje tumača u postupku ispitivanja osumnjičenih/saslušanja svjedoka predstavlja kompleksnu aktivnost koja se može sagledati iz više uglova. Za potrebe ovog rada navedena problematika se razmatra iz ugla osnovanosti i potrebe za angažmanom tumača za jezik, njegove uloge u samom postupku ispitivanja/saslušanja, kao i rizika koji sa sobom nosi angažman tumača.

2.1 Osnov za angažman tumača

Obaveza angažiranja tumača kada osumnjičeni ili svjedok ne govori ili ne razumije jezik proizlazi iz međunarodnog pravnog okvira. Pravo osumnjičenog na tumača je ustanovljeno Evropskom konvencijom o ljudskim pravima (European Council, 1950), prema kojoj "svako ko je lišen slobode ima pravo da bude obaviješten, na jeziku koji razumije, o razlozima lišenja slobode i optužbama"¹, te da „svako optužen za krivično djelo ima pravo na besplatnu pomoć tumača ako ne razumije jezik koji se koristi na sudu” (European Council, 1950, čl. 5. i 6.). Na području Evropske unije važe Direktive EU 2010/64/EU o pravu na tumačenje i prevođenje u krivičnim postupcima (čl. 2) i EU 2012/29/EU o uspostavi minimalnih standarda za prava, potporu i zaštitu žrtava kaznenih djela te o zamjeni Okvirne odluke Vijeća 2001/220/PUP (čl. 3), kojima se uređuje korištenje pravo na tumača za osumnjičene osobe i žrtve krivičnih djela. Također, nacionalna zakonodavstva su usklađena s ovim direktivama, pri čemu zakonski propisi osim gore spomenutih prava, oslovljavaju i pravo osumnjičenog ili svjedoka na tumača.

¹ Isto tako, pravo na tumača proizlazi iz Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima (Ujedinjene nacije [Generalna skupština], 1966. čl. 13., tač. f) gdje se navodi da optuženi ima pravo na "besplatnu pomoć tumača ako ne razumije ili ne govori jezik koji se upotrebljava na suđenju". Slične odredbe se navode i u okviru *Skupa načela za zaštitu svih osoba u bilo kojem obliku pritvora ili zatvora* (United Nations [General assembly], 1988) i *Standarda ljudskih prava i prakse* (United Nations, 2004).

U Bosni i Hercegovini, ova pitanja su regulirana zakonskim i podzakonskim aktima. Zakoni o krivičnom postupku propisuju angažman tumača kada „osoba ne razumije jedan od službenih jezika“, a njihove usluge obuhvataju usmeno prevođenje i prevođenje isprava (Zakon o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine [ZKP BiH], 2018, čl. 8, st. 2. i 4; Zakon o krivičnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine [ZKP F BiH], 2020, čl. 9, st. 2. i 4; Zakon o krivičnom postupku Republike Srpske [ZKP RS], 2021, čl. 8, st. 2. i 4; Zakon o krivičnom postupku Brčko distrikta Bosne i Hercegovine [ZKP BD BiH], 2020, čl. 8, st. 3. i 5). Također, na temelju ovih odredbi stranke, svjedoci i ostali učesnici u postupku imaju pravo služiti se jezikom koji razumiju. S druge strane, odredbe o obavezi davanje pouke osumnjičenom o pravima (ZKP BiH, 2018, čl. 78, st. 2, tač. E; ZKP F BiH, 2020, čl. 92, st. 2, tač. E; ZKP RS, 2021, čl. 143, st. 2, tač. D; ZKP BD BiH, 2020, čl. 78, st. 2, tač. E potvrđuju da osumnjičeni ima pravo na tumača ako „ne razumije jezik na kojem se ispituje“.

Uslovi u pogledu profesionalnih kompetencija i ostala pitanja vezana za rad tumača u Bosni i Hercegovini (BiH) uređeni su podzakonskim aktima na entitetskom nivou i u Brčko distriktu BiH: *Uredbom o stalnim sudskim tumačima* (2014, čl. 3) u entitetu Federacija BiH, *Pravilnikom o stalnim sudskim tumačima* (2005, čl. 3) u entitetu Republika Srpska i *Pravilnikom o uslovima, načinu i postupku upisa na listu stalnih sudskih tumača u Brčko distriktu BiH* (2019, čl. 5). Iako uslovi nisu ujednačeni, svaki propis obuhvata: (1) visoku stručnu spremu², (2) dokazane profesionalne sposobnosti, i (3) posjedovanje moralnih kvaliteta. Dodatni uslovi uključuju: (1) državljanstvo BiH (F BiH i RS); (2) neosuđivanost za krivična djela koja su u suprotnosti sa obavljanjem poslova tumača (F BiH i BD BiH); i (3) najmanje tri godine radnog iskustva na poslovima tumača ili sličnim poslovima (RS i BD BiH). Ne postoje eksplicitne odredbe o potrebi za posjedovanjem specijalističkih znanja o taktici i tehnici ispitivanja osumnjičenih ili saslušanja svjedoka. Isto tako, u spomenutim zakonskim i podzakonskim aktima, niti u zakonskim propisima kojima se uređuje postupanje istražitelja u BiH, nije propisana obaveza ili potreba za stručnim osposobljavanjem sudaca, tužilaca ili istražitelja glede specifičnosti komuniciranja posredstvom tumača.

Međunarodni i nacionalni propisi rijetko detaljno razrađuju okolnosti u kojima je potrebno angažirati tumača. Prema nekim autorima (Silva, 2013; Tripton, 2019; Conway et al., 2021), angažman tumača je neophodan kada službeni jezik ispitivanja nije maternji jezik osumnjičenog ili svjedoka. Svakodnevno razumijevanje jezika nije dovoljno za ravnopravno učešće u ispitivanju ili saslušanju, jer osoba može biti kompetentna u nekim aspektima jezika, ali ne i u pogledu pravne terminologije (Berk-Selingson, 1988). Isto tako, istraživači ukazuju na otpor istražitelja prema angažiranju tumača, posebno kod krivičnih djela malog značaja (Gallai, 2013; Wakefield et al., 2015; Holewik, 2017), te na nepovjerenje između istražitelja i tumača, što otežava jasno definiranje uloga (Wilson i Walsh, 2019).

2.2 Uloga tumača za jezik u postupku ispitivanja osumnjičenih i saslušanja svjedoka

Opisi uloge tumača variraju od neutralnog prevoditelja do aktivnog „kulturološkog posrednika“ koji razjašnjava nesporazume i osigurava učinkovitu komunikaciju. U kriminalističkoj praksi, najprihvatljiviji je interakcionistički pristup, gdje je tumač aktivni učesnik koji pomaže u konstruiranju značenja tokom konverzacije (Wadensjö, 1998; Roy, 2000). Mulayim i Lai (2017)

² Propisi u Brčko distriktu BiH predviđaju mogućnost da, u nedostatku tumača sa visokom stručnom spremom, ove poslove može obavljati i osoba sa srednjom ili višom stručnom spremom.

naglašavaju da tumač u ispitivanju osumnjičenih/svjedoka ima suportivnu ulogu, omogućava komunikaciju i pribavljanje iskaza. Tri ključne vještine tumača u kontekstu policijskog ispitivanja/saslušanja su: (1) dvojezičnost, (2) bikulturalnost, i (3) vještine prevođenja (Mulayim et al., 2015). Dvojezičnost podrazumijeva razumijevanje i korištenje dva jezika u različitim kontekstima (Williams, 2017), dok bikulturalnost označava izloženost dvjema kulturama i poznavanje njihovih ključnih faktora (West et al., 2017). Ipak, treća karakteristika koja čini kompetentnog tumača jeste visok nivo vještine verbalnog prevođenja i razumijevanja konteksta izgovorenih riječi (Mulayim et al., 2015).

Tumač treba posjedovati naznačene karakteristike, ali također i razumjeti asimetriju moći između istražitelja i osumnjičenog/svjedoka. Objektivni pristup, senzibilitet prema potrebama obje strane u konverzaciji, kao i profesionalno tumačenje doprinose pravednijem postupanju i efikasnijoj interakciji (Mulayim et al., 2015). Da bi tumačenje bilo konstruktivno, istražitelj treba tumača upoznati s ciljem i tehnikama ispitivanja, dok tumač treba informirati istražitelja o kulturološkom i jezičkom kontekstu razgovora. Spomenuto omogućava jasnije definiranje uloga istražitelja i tumača u okviru planiranja provođenja radnje ispitivanja osumnjičenog ili saslušanja svjedoka.

Zbog specifičnosti konverzacije koja se odvija u okviru ispitivanja osumnjičenog i saslušanja svjedoka, stručna osposobljenost tumača predstavlja ključni faktor. Goldman-Delahunty i saradnici (2020) navode da tumači trebaju biti u stanju prepoznati uobičajene tehnike ispitivanja/saslušanja, dok istražitelji trebaju biti informirani o ulozi tumača i prednostima i rizicima povezanim sa njihovom njihove upotrebom. Stručna osposobljenost tumača omogućava nepristrasnost u prevođenju, koja proizlazi iz kodeksa profesionalne etike tumača. Nepristrasnost u prevođenju je povezana i sa pitanjem odnosa povjerenja između tumača i obje strane koje učestvuju u razgovoru. Odnos povjerenja postoji onda kada istražitelj i osumnjičeni/svjedok, imaju povjerenje u kompetentnost tumača, te kada postoji uzajamno razumijevanje u vezi sa ciljevima provođenja radnje i profesionalnim ograničenjima svakog od njih (Salaets i Balogh, 2015; Wilson i Walsh, 2019, Walsh et al., 2020).

Promatrano sa psihološkog aspekta, tumač također može utjecati na tok razgovora sa osumnjičenim ili svjedokom. U tom smislu, kapacitet kratkoročnog pamćenja tumača predstavlja jedan od bitnih faktora, imajući u vidu da tumač tokom prevođenja treba u kratkoročnoj memoriji zadržati sadržaj koji je potrebno prevesti na drugi jezik. To je posebno važno kod primjene kognitivnih tehnika obavljanja razgovora, gdje faza slobodnog izlaganja osumnjičenog ili svjedoka zahtijeva precizno prevođenje. Nedosljedno prevođenje, sažimanje ili pojednostavljivanje negativno utječe na kvalitet iskaza osumnjičenog, odnosno svjedoka (Fowler et al., 2016). Različiti tumači koriste različite metode prevođenja, vokabular i kulturološka značenja u skladu sa vlastitim razumijevanjem, iskustvom, obrazovanjem, porijeklom, kulturom i obimom obuke (Hale, 2007). Osim toga, razgovori u kojima se govori o negativnim životnim događajima (npr. Saslušanje žrtve kao svjedoka seksualnog delikta i sl.), kod tumača izazivaju emocije koje mogu utjecati na njegovu neutralnost i mogućnost dosljednog prevođenja (Vredevelde et al., 2023; Morrison et al., 2024). Finalno, psiho-fizičko stanje tumača, uključujući fizički i emocionalni umor, može dodatno narušiti kvalitet prevođenja (Chen, 2017).

Imajući u vidu različite aspekte iz kojih se može promatrati uloga tumača u postupku ispitivanja osumnjičenih osoba/saslušanju svjedoka, u nastavku je ukazano na rizike koji se mogu javiti u pojedinim fazama provođenja ovih radnji.

2.3 Rizici u postupku ispitivanja osumnjičenih i saslušanju svjedoka posredstvom tumača

„Komunikacijski šumovi“ mogu se pojaviti u bilo kojoj fazi ispitivanja osumnjičenih ili saslušanja svjedoka putem tumača. Zbog toga je važno razmotriti rizike koji mogu utjecati na kvalitet i vjerodostojnost iskaza. S obzirom na to da osumnjičeni i svjedoci predstavljaju ranjive kategorije, rizici povezani s ispitivanjem/saslušanjem putem tumača analiziraju se u kontekstu PEACE modela³ (tehnike) obavljanja razgovora. Ovaj pristup elaboriranja naslovne problematike omogućava fokus na rizike u okviru etičkog pristupa provođenju radnji ispitivanja osumnjičenih/saslušanja svjedoka. Etičnost PEACE modela se zasniva na principima pravednosti, empatije, otvorenosti i traganju za istinom, stoga (Deljković i Fazlić, 2023), stoga razmatranje rizika u kontekstu ovog modela ne obuhvata negativne utjecaje imanentne tradicionalnim, neetičkim, manipulativnim ili netransparentnim pristupima.

Priprema i planiranje prva je faza ispitivanja osumnjičenih ili saslušanja svjedoka, u kojoj istražitelji prikupljaju informacije o osobi i kreiraju plan razgovora, uključujući ciljeve i činjenice koje treba dokazati. Nedostatak saradnje između istražitelja i tumača može predstavljati rizik u ovoj fazi, pa Howes (2019) naglašava važnost informiranja tumača o pravilima i strategijama vođenja razgovora, te povjerljivom karakteru razgovora. Posebno se ističe značaj informiranja tumača o strategijama koje se odnose na izgradnju dobrog odnosa istražitelja sa osobom koja se ispituje/saslušava, s obzirom da tumači obično nisu upoznati sa ovim strategijama (Goodman-Delahunty et al., 2020). Također, tumač bi trebao dati sugestije i povratne informacije o pravilima tumačenja, što može zahtijevati više vremena za pripremu (Perez i Wilson, 2007). Istražitelji ponekad oklijevaju koristiti tumače zbog poteškoća u njihovom pronalaženju, posebno van redovnog radnog vremena, ili straha da će tumač kasnije svjedočiti o okolnostima pribavljanja iskaza. U nedostatku tumača, angažman prijatelja, rodbine ili kolega kao tumača može ugroziti prava osumnjičenog/svjedoka (Wakefield et al., 2015). Stoga Holewik (2017) naglašava važnost faktora PACT: profesionalnost (e. *professionalism*), svijest i razumijevanje (e. *awareness and understanding*), saradnja (e. *cooperation*) i povjerenje (e. *trust*), kako bi faza pripreme i planiranja bila efikasna.

Početna faza ispitivanja osumnjičenog ili saslušanja svjedoka predstavlja formalni uvod i prvi kontakt, što Schollum (2005) označava kao ključnu za uspješan razgovor. Osumnjičeni ili svjedok se postepeno uvode u razgovor i daje im se pouka o pravima, obavijest o optužbi (osumnjičeni), te se objašnjava svrha i proces razgovora, uključujući ulogu tumača (Gudjonsson, 2007; Holewik, 2017). Kada osoba dolazi iz druge kulture ili pravnog sistema, razumijevanje pouke o pravima može biti kompleksno. Nakane (2007) ističe da način na koji istražitelj saopštava pouku ili optužbu može utjecati na tačnost prevođenja koje vrši tumač. Duža izlaganja kognitivno preopterećuju tumača, a kraće sekvence mogu biti problematične ako istražitelj prekida smislene cjeline, otežavajući vjerodostojan prijevod. Ako u ovakvim situacijama tumač nije dovoljno kompetentan, postoji veći rizik da prava osobe budu ugrožena.

Ova faza jednako zahtijeva da istražitelj ispolji angažiranost kroz zainteresiranost, uvažavanje i empatiju prema osobi s kojom razgovara. Često se dešava da uvodni dio ispitivanja/saslušanja

³ PEACE je akronim koji se koristi za označavanje pet faza provođenja ove tehnike: 1) priprema i planiranje (e. *planning and preparation*), 2) angažiranost i ekspanacija (e. *engage and explain*), 3) iskaz, objašnjenje i osporavanje (e. *account, clarification and challenge*), 4) završetak (e. *closure*), i 5) procjena (e. *evaluate*) (Milne i Bull, 2003; Deljković i Džepina, 2017).

umjesto stvarne komunikacije, postane rutinski dio policijskog postupanja. Ponašanje istražitelja tokom prvog kontakta određuje mogućnost izgradnje odnosa povjerenja sa osumnjičenim ili svjedokom. Kada se komunikacija odvija posredstvom tumača, izgradnja odnosa povjerenja može biti još teže ostvariva (Houston et al., 2017; Ewens, 2016). Nadalje, Holeyik (2017) ističe da odnos povjerenja između istražitelja i osobe zavisi od odnosa povjerenja između istražitelja i tumača. Ako taj odnos ne postoji, istražitelju je teže ostvariti povjerenje s osumnjičenim ili svjedokom. Dodatno, položaj tumača u prostoriji može utjecati na uspostavljanje odnosa povjerenja, pri čemu je povoljnija situacija kada je tumač smješten između istražitelja i osobe (u trokut), nego kada se nalazi iza osobe ili pored istražitelja (Walsh et al., 2020; Goodman-Delahunty et al., 2020).

Središnja faza PEACE modela ispitivanja osumnjičenih ili saslušanja svjedoka fokusira se na pribavljanje iskaza, prvenstveno kroz slobodno izlaganje osumnjičenog ili svjedoka, koji bez prekidanja iznose detalje događaja (Böser, 2013). Slobodno izlaganje smanjuje pritisak koji istražitelji mogu vršiti na osumnjičenog/svjedoka postavljanjem pitanja i pomaže istražiteljima u razlikovanju istinitih od neistinitih iskaza (Oxburgh et al., 2016; van Beek et al., 2022). Međutim, prisustvo tumača može otežati postizanje cilja ove faze ispitivanja/saslušanja zbog prekida komunikacijskog toka koji su vrlo često uzrokovani nedostatkom kapaciteta kratkoročne memorije tumača (Fowler et al., 2016). Dodatno, Goodman-Delahunty i saradnici (2020) ističu da tumači koji nisu prošli profesionalnu obuku i nemaju spoznaje o tehnikama ispitivanja/saslušanja mogu negativno utjecati na kvalitet ove faze obavljanje razgovora. Isto tako, način prevođenja može utjecati na slobodno izlaganje svjedoka/osumnjičenog, pa tako Böser (2013) ističe da simultano prevođenje⁴ može dovesti do kognitivnog opterećenja tumača i učestalih prekida konverzacije ili sumarnog prevođenja koje izostavlja bitne detalje u okviru iskaza, dok je priroda konsekvativnog prevođenja⁵ takva da zahtijeva česte prekide izlaganja. S obzirom da način prevođenja može bitno utjecati na stav i ponašanje istražitelja koji provodi radnju ispitivanja/saslušanja (npr. Nestrpljivost, nervoza, nekooperativnost i sl.), tumač mora biti svjestan i da poštuje način na koji se riječi tretiraju u kontekstu u kojem se prevođenje odvija (Mulayim et al., 2015). Stoga, odluku o načinu prevođenja tumač bi trebao donijeti u dogovoru sa istražiteljem.

Tokom slobodne faze izlaganja, od ključnog značaja jeste aktivno slušanje koje omogućava istražitelju da aktivno procesuiru informacije koje mu saopštava osumnjičeni ili svjedok, a sve u cilju identificiranja eventualnih praznina i nedosljednosti u iskazu ili prikupljanja informacija koje su relevantne za istragu iz kojih mogu proizaći novi pravci ispitivanja/saslušanja (United Nations, 2024; Ost et al., 2016). Kompetencije tumača i način prevođenja mogu negativno utjecati i na mogućnost aktivnog slušanja, s obzirom da ono zahtijeva intenzivnu koncentraciju istražitelja na ono što govori osumnjičeni ili svjedok. Osim toga, tumač koji ne poznaje značaj neverbalne i paraverbalne komunikacije može ugroziti taktiku provođenja radnje ispitivanja osumnjičenog ili saslušanja svjedoka (npr. U situaciji kada istražitelj šutnjom želi podstaknuti osobu da nastavi iskazivanje, a tumač prekine navedenu šutnju) (Goodman-Delahunty et al., 2020).

Nakon slobodnog izlaganja, osumnjičenom/svjedoku je potrebno postaviti otvorena ili direktna pitanja radi objašnjenja ili osporavanja onoga što su rekli tokom slobodnog izlaganja (Dando et al., 2016). Jacobsen (2012) napominje da tumači pogrešnim prevođenjem mogu ometati

⁴ Prevođenje se odvija istovremeno dok osoba govori.

⁵ Prevođenje se odvija nakon što osoba završi izlaganje.

komunikaciju i nepotpuno prevoditi pitanja i odgovore, posebno ako se oslanjaju samo na memoriju i ne vode bilješke. Ovo je važno jer kvalitet i pouzdanost informacija dobivenih nakon postavljanja pitanja mogu biti umanjeni, čak i kada se komunikacija odvija na istom jeziku (Milne i Bull, 1999). Također, kulturološki aspekt može utjecati na ovu fazu ispitivanja, jer osobe iz kultura koje naglašavaju poštovanje i strah od autoriteta mogu imati poteškoća sa slobodnim izražavanjem pred istražiteljima (Anakwah et al., 2023).

Posljednje dvije faze ispitivanja osumnjičenog ili saslušanja svjedoka podrazumijevaju potvrdu prethodno rečenog i pružanje prilike za dodatna pojašnjenja, te razmatranje iskaza i određivanje daljnjih koraka (Gudjonsson, 2023). Važnost uloge tumača ostaje nepromijenjena, a osumnjičenom ili svjedoku je potrebno pružiti informacije o transkripciji i prijevodu zapisnika (npr. Prevođenje samo dijela razgovora koji se vodio na jeziku osumnjičenog/svjedoka). Tumač treba pročitati zapisnik kako bi osumnjičeni/svjedok imao uvid u njegov sadržaj (Howes, 2019). Istražitelji često precjenjuju svoje vještine vođenja razgovora (Walsh et al., 2017), stoga evaluaciju trebaju vršiti i nadređeni policijski službenici (Griffiths i Walsh, 2018). Problematičan je i proces evaluacije tumača, jer metode evaluacije još uvijek nisu standardizirane (Berk-Seligson, 2009; Nakane, 2014; Lai i Mulayim, 2015).

3. Méndezova načela

U završnom izvještaju Generalnoj skupštini Ujedinjenih nacija (UN) 2016. godine, Specijalni izvjestitelj UN-a o torturi, profesor Juan E. Méndez, pozvao je na razvoj protokola za etički pristup intervjuiranju kako bi se omogućilo prikupljanje istinitih informacija uz poštovanje ljudskog dostojanstva i integriteta (Méndez, 2021). Tom prilikom, profesor Méndez je istakao da etički pristup ispitivanju/saslušanju omogućava prikupljanje tačnih i pouzdanih informacija važnih za kriminalističku istragu (Deljković i Fazlić, 2023). Ova inicijativa rezultirala je usvajanjem *Principa efikasnog intervjuiranja za potrebe vođenja istraga i prikupljanja informacija* ili *Méndezovih načela*, koje je odobrio Odbor eksperata u maju 2021. godine uz podršku Inicijative za borbu protiv mučenja, Asocijacije za sprečavanje mučenja i Norveškog centra za ljudska prava (Anti-Torture Initiative, Association for the Prevention of Torture and the Norwegian Centre for Human Rights, 2021). U kreiranju Méndezovih načela učestvovalo je 80 eksperata iz 40 zemalja (Demirden, 2023). Zahvaljujući brojnim naučnim studijama, istraživači širom svijeta došli su do zajedničkih zaključaka koji podržavaju preporuke najboljih praksi utemeljenih na psihološkim procesima (Launay et al., 2022). Méndezova načela predstavljaju ključni napredak u razvoju neprisilnih metoda ispitivanja, pružajući naučno utemeljene smjernice za etičke mjere razgovora sa osumnjičenima, žrtvama i svjedocima (Shaeffer et al. 2023).

Méndezova načela pružaju neobavezujuće, ali autoritativne smjernice o neprisilnim metodama ispitivanja u skladu s ljudskim pravima, koje odbacuju prisilne, optužujuće i zlostavljajuće tehnike, a riječ je o sljedećih šest ključnih načela (United Nations, 2024): 1) temelji (e. *Foundations*), 2) praksa (e. *Practice*), 3) ranjivost (e. *Vulnerability*), 4) obuka (e. *Training*), 5) odgovornost (e. *Accountability*), i 6) primjena (e. *Implementation*).

Prvo načelo naglašava da intervjuiranje treba biti zasnovano na naučnim istraživanjima, pravnim normama i etičkim standardima. Naučna istraživanja su pokazala da je prisilno ispitivanje neučinkovito i kontraproduktivno, dok je intervjuiranje bazirano na izgradnji odnosa povjerenja, utemeljeno na standardima međunarodnog prava i profesionalnoj etici, učinkovito za prikupljanje pouzdanih informacija (Bernath, 2021).

Drugo načelo implicira da efikasan intervju predstavlja sveobuhvatan proces prikupljanja tačnih i pouzdanih informacija uz primjenu pravnih mjera zaštite (Anti-Torture Initiative, Association for the Prevention of Torture and the Norwegian Centre for Human Rights, 2021). Uspjeh intervjuiranja zavisi od pažljivog planiranja i temeljitog poznavanja dostupnih dokaza, dok primarni cilja treba biti otkrivanje istine, a ne isključivo dobivanje priznanja. Stoga, istražitelji moraju svoj pristup vođenju intervjua prilagoditi karakteristikama ličnosti i ponašanja svakog ispitanika, uz strogo poštovanje proceduralnih mjera, uključujući obavještanje o pravima. Za istražitelja je od ključnog značaja da izbjegava pristrasno ponašanje i prisilu, te da sa ispitanikom izgradi odnos utemeljen na poštovanju i povjerenju. U tom smislu, istražitelj mora aktivno slušati ispitanika i omogućiti mu da slobodno govori. Provedba ovog načela zahtijeva specifične korake prije, tokom i nakon intervjua, kako bi se osiguralo temeljito planiranje i striktno provođenje svih faza intervjua zasnovanog na izgradnji odnosa povjerenja. Također, procjena i evaluacija nakon obavljenog razgovora su od neprocjenjivog značaja za unapređenje prakse (Méndez i Ilsey, 2023).

Treće načelo odnosi se na ranjive kategorije osumnjičenih osoba i svjedoka, predviđajući da efikasno intervjuiranje uključuje prepoznavanje njihovih potreba u situacijama ranjivosti i odgovaranje na njihove potrebe, uzimajući u obzir različite faktore rizika⁶. Ovi rizici variraju zavisno od kontekstualnih, kulturoloških, vremenskih i situacijskih faktora (Deljković i Fazlić, 2023). Procjena rizika tokom intervjuiranja unapređuje zaštitu ljudskih prava temeljem pravovremenog prepoznavanja ranjivosti osumnjičene osobe ili svjedoka, što posljedično nalaže prilagođavanje procesa intervjuiranja njihovim individualnim karakteristikama. Ovo načelo postavlja novi standard za individualiziran i kontekstualno osjetljiv način intervjuiranja, a ujedno i povećavanja pouzdanosti dobivenih informacija (Shaeffer et al., 2023).

Četvrto načelo ističe da efikasno intervjuiranje zahtijeva specijaliziranu obuku i redovno stručno usavršavanje (Anti-Torture Initiative, Association for the Prevention of Torture and the Norwegian Centre for Human Rights, 2021). Suština ovog načela polazi od činjenice da široko rasprostranjena upotreba prisilnih tehnika i ograničena formalna obuka istražitelja otežavaju usvajanje naučno utemeljenih praksi intervjuiranja. U tom smislu, neophodan je pomak ka konceptualnoj i praktičnoj obuci istražitelja o tehnikama obavljanja razgovora, poput PEACE modela, koje pružaju odgovarajući okvir za razvoj specifičnih praksi istražnog intervjuiranja koje je moguće prilagoditi različitim pravosudnim sistemima. S tim u vezi, kontinuirana obuka i profesionalni razvoj su iznimno važan faktor kako bi se unaprijedila praksa istražnog intervjuiranja i uskladila sa rezultatima recentnih naučnih istraživanja iz ove oblasti (Demirden, 2023).

Peto načelo ukazuje na to da efikasna primjena etičkog pristupa intervjuiranju zahtijeva čvrstu posvećenost transparentnom i odgovornom postupanju unutar institucija (United Nations, 2024). U vezi s tim, Bernath (2021) ističe da prethodno spomenuto podrazumijeva pre-

⁶ Najčešći faktori rizika su sljedeći: (a) dob, spol, rodni identitet ili izražavanje ili seksualna orijentacija; (b) nacionalnost ili etnička pripadnost; (c) kulturno ili vjersko porijeklo; (d) tjelesni, intelektualni ili psihički nedostatak; (e) poteškoće s komunikacijom; (f) poteškoće u razumijevanju (uključujući jezične barijere); (g) nemogućnost čitanja i/ili pisanja; (h) stanja povezana sa starenjem kao što je demencija; (i) pripadnost manjinskoj skupini ili marginaliziranoj društveno-ekonomskoj skupini; (j) zdravstveni status osobe (npr., ozljeda, bolest, depresija, anksioznost, itd.); (k) prethodna traumatska iskustva; (l) imigracijski status; (m) biti trudna ili dobiti, ili biti primarni skrbnik i nemati priliku napraviti alternativne aranžmane skrbi; (n) priroda kaznenog djela koje se istražuje (Anti-Torture Initiative, Association for the Prevention of Torture and the Norwegian Centre for Human Rights, 2021).

gled i ažuriranje standardnih operativnih procedura, integraciju zaštitnih mjera u unutrašnje pravilnike i kodekse ponašanja istražitelja, te uspostavljanje mehanizama za suprotstavljanje neprimjerenom ponašanju. Transparentnost zahtijeva javno objavljivanje politika vezanih za intervjuiranje i nezavisni nadzor kroz nenajavljene posjete. Također, moraju biti dostupni brzi i pristupačni mehanizmi za podnošenje pritužbi kako bi se osiguralo da žrtve neprimjerenog ponašanja istražitelja mogu potražiti pravdu i odštetu. Prioritizacijom ovih elemenata, institucije podstiču kulturu poštivanja ljudskih prava i pridržavanja etičkim principima intervjuiranja.

Šesto načelo je posvećeno efikasnoj primjeni Méndezovih načela kroz odgovarajući nacionalni pravni okvir, adekvatnu diseminaciju relevantnim državnim organima, garanciju nezavisnosti sudstva i prava na pravičan postupak, te kreiranje suportivne institucionalne kulture. Efikasna primjena također zahtijeva finansijsku podršku, kao i saradnju sa zainteresiranim stranama poput agencija za provedbu zakona, istraživača i naučnika. U konačnici, šesto načelo naglašava da su djela važnija od riječi kada je riječ o primjeni Méndezovih načela (Méndez i Ilsey, 2023).

4. Diskusija

Na temelju analize naučne literature o ispitivanju osumnjičenih i saslušanju svjedoka posredstvom tumača jasno je da ovaj postupak implicira rizike koji mogu utjecati na pouzdanost i vjerodostojnost pribavljenog iskaza. Procjena ovih rizika je suočena sa poteškoćama s obzirom na nedostatak naučne utemeljenosti i standardizacije pravnih propisa i prakse postupanja. Kada je riječ o Bosni i Hercegovini, analiza pravnog okvira ukazuje na to da su navedeni problemi prisutni i u našoj praksi imajući u vidu neujednačenost pravne terminologije, kriterija za odabir i uslova korištenja tumača. Spomenuti nedostatak standardizacije u okviru krivičnogpravnog sistema Bosne i Hercegovine predstavlja jedan od rizika koji može utjecati na kvalitet rada tumača. S tim u vezi, propisi ne predviđaju ni obaveznu akreditiranu obuku tumača koja bi ih upoznala sa specifičnostima ispitivanja i saslušanja (npr. Tehnike vođenja razgovora, psihološki i etički aspekti). Također, nije uspostavljen ujednačen sistem za testiranje i nadzor tumača. Iako policijski priručnici propisuju obavezu angažiranja tumača u okviru postupanja sa stranim državljanima, detaljne smjernice za učinkovitu saradnju s tumačem nisu dostupne. Svemu navedenom doprinosi nedostatak naučnih istraživanja, što dodatno otežava sagledavanje rizika i problema u praksi. Stoga, potrebno je razmotriti na koji način naučna istraživanja i izmjene procedura postupanja mogu unaprijediti rad tumača u ovim procesima u Bosni i Hercegovini.

Sljedeći problem s kojim se suočavaju policijske agencije su kriteriji za donošenje odluke o potrebi angažiranja tumača. Ovu odluku potrebno je donijeti prije početka ispitivanja osumnjičenog ili saslušanja svjedoka, a posebno je osjetljiva u slučajevima kada osumnjičeni ili svjedok donekle razumiju i govore službeni jezik, ali samo u neformalnim situacijama (McEvoy, 2024). Istraživanja pokazuju da ne postoje standardizirane procedure za donošenje ove odluke, pa istražitelji često odluku donose iskustveno, odnosno na temelju vlastitih opservacija jezičkih sposobnosti osobe sa kojom vode razgovor (Wakefield et al., 2015; Evans et al., 2019). Međutim, ovaj proces ne bi trebao biti temeljen isključivo na iskustvu jer jezička sposobnost može varirati u ovisnosti o nivou stresa, umora ili temi razgovora, što istražitelj vrlo često nije u stanju da adekvatno procijeni (Powell et al., 2017). Stoga, Wakefield i saradnici (2015) predlažu kreiranje pisanih smjernica utemeljenih na naučnim dokazima za ispravno odlučivanje o potrebi za angažmanom tumača u svakom pojedinom slučaju.

Osim procjene jezičkih kompetencija osumnjičenog ili svjedoka, jedno od ključnih pitanja je procjena stručnih kompetencija tumača i utvrđivanje da li je on odgovarajući za slučaj (npr. U smislu kulture, jezika, starosne dobi, obrazovanja, religije ili spola). U slučajevima kada nije dostupan veći broj tumača za jezik osumnjičenog ili svjedoka, procjena stručnih kompetencija može predstavljati izazov za istražitelje (McEvoy, 2024). Konačni rezultat ove procjene zavisi od nivoa povjerenja istražitelja u tumačevu sposobnost da tačno prevede i prenese značenja direktno utiče na efikasnost komunikacije tokom ispitivanja ili saslušanja (Fowler et al., 2016). Povjerenje istražitelja u tumačeve sposobnosti je posebno važno u slučajevima kada su osumnjičeni ili svjedoci, osim zbog nepoznavanja jezika, dodatno ranjivi zbog faktora poput mentalnog stanja (npr. Intelektualne ili psihičke smetnje), uzrasta (npr. Maloljetnici) ili prirode krivičnog djela (npr. Silovanje, nasilje u porodici). Određeni autori (npr. Hale et al., 2018; Delahunty et al., 2020; Conway et al., 2021) ističu potrebu da se u okviru procedure ispitivanja osumnjičenog/saslušanja svjedoka koriste specijalizirani i certificirani tumači. Njihova istraživanja su pokazala pokazuju da je učinkovitost tumača veća što je tumač više specijaliziran za obavljanje svoje dužnosti u formalnim okolnostima kao što je policijsko ispitivanje ili saslušanje. U vezi s tim, pored dvojezičnosti, kao važni faktori za kvalitet rada tumača izdvajaju se: tačnost prijevoda, tačnost stila prenošenja informacija (npr. Paraverbalna komunikacija), sposobnost uspostavljanja povjerenja, korištenje prikladnih protokola, upravljanje razgovorom i poznavanje pravne terminologije (Hale et al., 2018).

Rizici i problemi elaborirani u ovom radu javljaju se u kriminalističkoj praksi širom svijeta, a uzroci su slični: nedostatak naučno utemeljenog pristupa provođenju ispitivanja ili saslušanja, nepostojanje jasnih pravnih propisa i neetičko postupanje prema osumnjičenima ili svjedocima. Zbog toga je važno da se ispitivanje osumnjičenih i saslušanje svjedoka putem tumača sagleda kroz primjenu Méndezovih načela i etičkog postupanja. Evidentna je potreba da policijske procedure ispitivanja/saslušanja posredstvom tumača trebaju biti utemeljene na nalazima empirijskih naučnih istraživanja. S obzirom na to da su spomenute procedure uslovljene jezičkim i kulturološkim faktorima (Anakwah et al., 2023), potrebno je provoditi empirijska naučna istraživanja u svim regionima, jer naučni nalazi koji vrijede za jedno područje ne moraju biti primjenjivi u drugom. Nadalje, kreiranje procedura treba se temeljiti na vrijednostima proklamiranim u međunarodnom pravu, što se primarno odnosi na zaštitu ljudskih prava osumnjičenih osoba i svjedoka, sa posebnim akcentom na zaštitu prava na pravičan postupak (Anti-Torture Initiative, Association for the Prevention of Torture and the Norwegian Centre for Human Rights, 2021). Osim spomenutog, etički pristup provođenju ovih istražnih radnji, poput PEACE modela, značajno će doprinijeti afirmaciji pravednog, pravičnog i zakonitog postupanja, te unaprijediti kvalitet rada kriminalističkih istražitelja i tumača (Shaeffer et al., 2023).

PEACE model, utemeljen na principima pravednosti, empatije, transparentnosti i traženju isključivo istine, omogućava učinkovitu saradnju između kriminalističkog istražitelja i tumača u svim svojim fazama⁷ (Howes, 2019; Fazlić i Deljković, 2023). Učinkovitost ove saradnje bitno utječe na rezultat ispitivanja osumnjičenog ili saslušanja svjedoka, a primjena modela unapređuje praksu policijskog ispitivanja/saslušanja i omogućava zaštitu prava osumnjičenog ili svjedoka (Milne i Bull, 2003). S obzirom na to da „jezička barijera“ predstavlja faktor ranjivosti, PEACE model pomaže istražiteljima i tumačima da prepoznaju i reaguju na potrebe ispitanika, bilo

⁷ Vidjeti Howes (2019).

da su one uslovljene situacionim ili personalnim faktorima (Demirden, 2023). Ovo naglašava potrebu za specijalističkim obukama, u okviru kojih istražitelji i tumači trebaju biti educirani o etičkom pristupu ispitivanju/saslušanju, Méndezovima načelima, te načinima uspostavljanja saradnje i odnosa povjerenja, uz poznavanje mehanizama zaštite prava osumnjičenih osoba/svjedoka.

Transformacija postupka ispitivanja osumnjičenih i saslušanja svjedoka posredstvom tumača ne može biti potpuna bez promjene institucija i institucionalne kulture. Potrebna je promjena pristupa na organizacijskom nivou kako bi se obezbijedila transparentnost i odgovornost u postupku ispitivanja/saslušanja. Shaeffer (2023) ističe da je potrebno temeljito evidentiranje svih slučajeva, uspostavljanje sistema odgovornosti, pravnih lijekova za osobe čija su prava ugrožena (uključujući novčane naknade i sprječavanje ponavljanja) i redovnih evaluacija procedura s ciljem njihovog unaprjeđenja. Nadalje, na strateškom nivou je potrebno definirati ulogu svih zainteresiranih strana zaduženih za implementaciju i inovaciju procedura, uključujući izgradnju institucionalnih kapaciteta za učinkovito ispitivanje/saslušanje posredstvom tumača. Imajući u vidu da ova transformacija treba imati sistematski i trajan karakter, izmjena osnovnog zakonodavnog okvira ili prilagođavanje priručnika za policijske obuke neće biti dovoljni. To dodatno zahtijeva integriranje promjena u zakonodavstvo, politiku suprotstavljanja kriminalitetu, te postupanje upravnih i pravosudnih organa (Shaeffer, 2023).

S obzirom na to da postoje varijacije u postupcima ispitivanja osumnjičenog/saslušanja svjedoka posredstvom tumača, buduća naučna istraživanja trebaju odgovoriti na neka ključna pitanja. Najprije, potrebno je dobiti odgovor na pitanje koji parametri trebaju biti zadovoljeni da bi se donijela odluka o angažmanu tumača u okviru ispitivanja/saslušanja. Dodatno, potrebno je definirati minimalne kriterije koje tumači moraju ispunjavati da bi mogli biti angažirani u spomenute svrhe. Postizanje naučnog konsenzusa u pogledu univerzalnih principa koji će poslužiti kao osnov za razvijanje jezički i/ili kulturološki prilagođenih regionalnih ili nacionalnih procedura, treba predstavljati jedan od budućih ciljeva naučnih istraživača. Također, neophodno je evaluirati postojeće protokole koji determiniraju rad tumača, kako bi se utvrdilo da li su pogodni za apliciranje u policijskom ispitivanju/saslušanju. Jedno od važnih pitanja jeste: trebaju li se kriminalistički istražitelji prilagoditi korištenju manje učinkovite tehnike ispitivanja/saslušanja zbog toga što to odgovara tumaču? Razmatranje ovog pitanja je bitno u kontekstu primjene konsekutivnog ili simultanog prevođenja tokom slobodne faze izlaganja osumnjičene osobe/svjedoka, ali i u kontekstu utvrđivanja istine u krivičnom postupku. Drugim riječima, pitanje koje zahtijeva odgovor: da li postojeći protokoli postupanja koje koriste tumači narušavaju kvalitet faze slobodnog izlaganja i sprječavaju li osumnjičenog/svjedoka da neometano iskazuju o onome što im je poznato?

Uzimajući u obzir da je pandemija Covid-19 dovela do uvođenja prakse ispitivanja osumnjičenih/saslušanja svjedoka na daljinu, uz pomoć tehnologije za prijenos slike i zvuka, potrebno je razmotriti prednosti i nedostatke ovog metoda. Ove naučne spoznaje mogu biti iskorištene i u situacijama kada tumač za specifičnu vrstu jezika nije fizički dostupan, ali ga je moguće angažirati "na daljinu". Nadalje, buduća istraživanja trebaju ukazati na prednosti obaveznog snimanja ispitivanja/saslušanja u svim situacijama, a posebno u pogledu sprječavanja i korigiranja eventualnih propusta koji su nastali u toku rada tumača. Osim toga, naučna istraživanja trebaju smjerati eksploatiranju svih pogodnosti koje savremena tehnologija pruža kako bi se unaprijedila učinkovitost procedura ispitivanja/saslušanja.

Potrebno je naglasiti da, za razliku od nekih drugih država, u Bosni i Hercegovini nema dovoljno naučnih istraživanja na ovu temu. Stoga, bi buduća istraživanja u našoj državi trebala smjerati sinergiji naučnih spoznaja iz oblasti kriminalistike, psihologije, komunikologije, lingvistike s ciljem uspješne identifikacije problema sa kojima se suočavaju kriminalistički istražitelji i tumači u praksi. Sinergija spomenutih znanja bi omogućila unaprjeđenje procedura i prakse ispitivanja/saslušanja posredstvom tumača u Bosni i Hercegovini utemeljeno na naučnim dokazima.

5. Zaključak

Na temelju analize dostupne literature može se zaključiti da ispitivanje osumnjičenog i saslušanje svjedoka putem tumača predstavlja specifičan i kompleksan oblik komunikacije. S obzirom na postojanje „jezičke barijere“ i potrebu ostvarenja saradnje između osoba različitih profila (istražitelji, tumači, osumnjičeni, svjedoci), vođenje ovakvih razgovora zahtijeva posebnu obuku i validaciju stečenih vještina u praksi. Osim toga, komunikacija posredstvom tumača dodatno je određena jezičkim i kulturološkim faktorima te formalnim kontekstom u kojem se ista odvija. To je dovelo do šireg interesovanja za ovu oblast naučnog istraživanja, kako naučnika iz domena kriminalistike i krivičnog prava, tako i iz domena psihologije, komunikologije, lingvistike i sl. Iako dosadašnja istraživanja nisu dovela do konsenzusa u pogledu ključnih faktora koji određuju postupak ispitivanja/saslušanja posredstvom tumača, ova oblast je iznimno važna, posebno s obzirom na povećan broj slučajeva u kojima se „stranci“ pojavljuju u ulozi osumnjičenih osoba ili svjedoka koje policijski službenici trebaju ispitati, odnosno saslušati.

Recentna naučna istraživanja pokazuju da etički pristup ispitivanju osumnjičenih, odnosno saslušanju svjedoka (npr. PACE model), kao i implementacija Méndezovih načela mogu značajno unaprijediti učinkovitost provođenja ovih radnji u kriminalističkoj praksi, što uključuje i situacija kada se komunikacija mora odvijati posredstvom tumača za jezik. Osnovna pretpostavka za uspjeh u ispitivanju/saslušanju uz pomoć tumača svakako je učinkovita saradnja i odnos povjerenja na kojem se trebaju zasnivati sve faze postupka ispitivanja, odnosno saslušanja. Ovakav pristup zahtijeva od kriminalističkog istražitelja da u okviru pripreme faze ispitivanja/saslušanja upozna tumača sa svim pojedinostima koje su od značaja za njegov rad, uključujući taktiku i cilj provođenja radnje. S druge strane, tumač za jezik je osoba koja kriminalističkog istražitelja treba informirati o svim pojedinostima vezanim za način i modalitete jezičkog prevođenja koje obavlja. Značaj uloge tumača se ogleda i u činjenici da svojim angažmanom i koordinacijom razgovora predstavlja posrednika u komunikaciji između istražitelja i osumnjičenog/svjedoka, te samim tim bitno utječe na uspostavljanje odnosa povjerenja između navedenih aktera. Isto tako, tumač svojim angažmanom može bitno doprinijeti kreiranju nenasilnog okruženja u kojem se vrši ispitivanje/saslušanje. Drugim riječima, tumač treba imati suportivnu ulogu kada je riječ o taktici i načinu provođenja radnje, ali je njegova uloga krucijalna u pogledu ostvarivanja dobrog odnosa i saradnje kako sa kriminalističkim istražiteljem, tako i sa osumnjičenom osobom ili svjedokom. Temeljita priprema i planiranje ispitivanja/saslušanja omogućit će da svaki od spomenutih aktera na efikasan način ostvari svoju ulogu.

Kada se govori o ovoj problematici, potrebno se usmjeriti i na ono što donosi budućnost, posebno sa aspekta primjene savremenih tehnologija u postupku ispitivanja osumnjičenog/saslušanja svjedoka. Iz tog razloga, temeljita i sistematična analiza prednosti i nedostataka korištenja tehnologije u ove svrhe, zahtijevat će i značajan fokus na pitanja kao što su: mogućnosti i ograničenja vođenja komunikacije na ovaj način, uloga neverbalne i paraverbalne komunikacije u

ovom obliku komunikacije, zaštita prava osumnjičenih osoba i svjedoka, ali i zaštita operativnih i dokaznih informacija koje se iznose u okviru ovih razgovora. Poseban aspekt budućih razmatranja svakako treba biti i korištenje tehnologije za audio-vizuelno snimanje ispitivanja/saslušanja, te mogućnosti koje ova vrsta tehnologija nudi u smislu unaprjeđenja načina registriranja obavljenih razgovora, ali i načina na koji ove audio-vizuelne registracije mogu pozitivno utjecati na kvalitet i evaluaciju rada tumača.

Literatura

- Anakwah, N., Sumampouw, N., i Otgaar, H. (2023). Cultural Aspects of Interviewing. U G. E. Oxburgh, T. Mykelbust, M. Fallon, i M. Hartwig (Ur.), *Interviewing and Interrogation: A Review of Research and Practice Since World War II* (str. 177-192). Torkel Opsahl Academic Epublisher (TOAEP)
- Anti-Torture Initiative, Association for the Prevention of Torture and the Norwegian Centre for Human Rights (2021). *Principles on Effective Interviewing for Investigations and Information Gathering*. <https://interviewingprinciples.com/>
- Baker-Eck, B., i Bull, R. (2023). How Do German Police Officers of Varying Empathy Levels React to Different Styles of Interviewing a Suspected Sex Offender? *International Journal of Law, Crime and Justice*, 74(5), 1-9. <https://doi.org/10.1016/j.ijlcj.2023.100610>
- Bartels, L. (2011). *Police Interviews with Vulnerable Adult Suspects*. The Australian Institute of Criminology
- Berk-Seligson, S. (1988). The importance of linguistics in court interpreting. *La Raza Law Journal*, 2(1), 201–235
- Berk-Seligson, S. (2009). *Coerced confessions: The discourse of bilingual police interrogations*. Mouton De Gruyter.
- Bernath, B. (2021). The new Principles on Effective Interviewing for Investigations and Information Gathering – An overview. *Torture Journal: Journal on Rehabilitation of Torture Victims and Prevention of Torture*, 31(3), 121-126. <https://doi.org/10.7146/torture.v32i3.129960>
- Beune, K., Giebels, E., i Sanders, K. (2009). Are You Talking to Me? Influencing Behaviour and Culture in Police Interviews. *Psychology, Crime & Law*, 15(7), 597–617. <https://doi.org/10.1080/10683160802442835>
- Böser, U. (2013). “So Tell Me What Happened!”: Interpreting the Free Recall Segment of the Investigative Interview. *Translation and Interpreting Studies. The Journal of the American Translation and Interpreting Studies Association*, 8(1), 112-136. <https://doi.org/10.1075/tis.8.1.06bos>
- Bull, R., i Soukara, S. (2010). Four Studies of What Really Happens in Police Interviews. U G. D. Lassiter, i C. A. Meissner (Ur.), *Police Interrogations and False Confessions: Current Research, Practice, and Policy Recommendations* (str. 81–95). American Psychological Association. <https://doi.org/10.1037/12085-005>

- Chen, S. (2017). The Construct of Cognitive Rend s Interpreting and Its Measurement. *Perspectives*, 25(4), 640-657. <https://doi.org/10.1080/0907676X.2016.1278026>
- Conway, V., Daly, Y., i McEvoy, G. (2021). Interpretation in Police Stations: Lawyers' Perspectives on Rights and Realities. *Journal of Human Rights Practice*, 13(3), 606–628. <https://doi.org/10.1093/jhuman/huab035>
- Council of Europe (1950). Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms. U *Council of Europe Treaty Series 005*. Council of Europe.
- Dando, C. J., Geiselman, R. E., MacLeod, R., i Griffiths, A. (2016). Interviewing Adult Witnesses and Victims. U G. Oxburgh, T. Mykelbust, T. Grant, i Milne, R. (Ur.), *Communication in Investigative and Legal Contexts: Integrated Approaches from Forensic Psychology, Linguistics and Law Enforcement* (str. 79-106). John Wiley & Sons
- Deljković, I. i Džepina, I. (2017). *Tehnike ispitivanja osumnjičenih osoba*. Fakultet za kriminalistiku, kriminologiju i sigurnosne studije Univerziteta u Sarajevu
- Deljković, I. i Fazlić, A. (2023). Univerzalna perspektiva etičkog pristupa ispitivanju osumnjičenika. *Policija i sigurnost*, 32(2), 184-197. <https://doi.org/10.59245/ps.32.2.6>
- Demiriden, A. (2023). Psychology of Investigative Interviewing: Implications of Mendez Principles in Advancing the Field. *Law and Justice Review*, 26, 141-173.
- Direktiva 2010/64/EU. *O pravu na tumačenje i prevođenje u kaznenim postupcima*. <http://data.europa.eu/eli/dir/2010/64/oj>
- Direktiva 2012/29/EU. *O uspostavi minimalnih standarda za prava, potporu i zaštitu žrtava kaznenih djela te o zamjeni Okvirne odluke Vijeća 2001/220/PUP*. <http://data.europa.eu/eli/dir/2012/29/oj>
- Evans, J. R., Shaffer, S. A., i Walsh, D. (2019). Interpreters in Investigative Interviewing Contexts. U R. Bull. i I. Blandón-Gitlin (Ur.), *The Routledge International Handbook of Legal and Investigative Psychology* (str. 133-148). Routledge
- Ewens, S., Vrij, A., Leal, S., Mann, S., Jo, E., i Fisher, R. P. (2016). The Effect of Interpreters on Eliciting Information, Cues to Deceit and Rapport. *Legal and Criminological Psychology*, 21(2), 286–304. <https://doi.org/10.1111/lcrp.12067>
- Fowler, Y., Vaughan, M., i Wheatcroft, J. (2016). The Interpreter-mediated Police Interview. U G. Oxburgh, T. Mykelbust, T. Grant, i Milne, R. (Ur.), *Communication in Investigative and Legal Contexts: Integrated Approaches from Forensic Psychology, Linguistics and Law Enforcement* (str. 315-333). John Wiley & Sons
- Gallai, F. (2013). "I'll just intervene whenever he finds it a bit difficult to answer": Exploding the myth of literalism in interpreter-mediated police interviews. *Investigative Interviewing: Research and Practice*, 5(1), 57–78. <https://iirg.org/wp-content/uploads/2021/02/II-RP-Volume-5-Issue-1-Gallai.pdf>
- Goodman-Delahunty, J., i Howes, L. M. (2017). High-stakes Interviews and Rapport Development: Practitioners' Perceptions of Interpreter Impact. *Policing and Society*, 29(1), 100–117. <https://doi.org/10.1080/10439463.2017.1293051>
- Goodman-Delahunty, J., i Martschuk, N. (2016). Risks and Benefits of Interpreter-mediated Police Interviews. *Varstvoslovje: Journal of Criminal Justice and Security*, 18(4), 451–471

- Goodman-Delahunty, J., Martschuk, N., Hale, S. B., i Brandon, S. E. (2020). Interpreted Police Interviews: A Review of Contemporary Research. U M. K. Miller i B. H. Bornstein (Ur.), *Advances in Psychology and Law: Volume 5* (str. 83-136). Springer. <https://doi.org/10.1007/978-3-030-54678-6>
- Griffiths, A., i Walsh, D. (2018). Qualitative analysis of qualitative evaluation: An exploratory examination of investigative interviewers' reflections on their performance. *Psychology, Crime and Law*, 24(4), 433–450. <https://doi.org/10.1080/1068316X.2017.1390115>
- Gudjonsson, G. H. (2007). Investigative interviewing. U T. Newburn, T. Williamson, I A. Wright (Ur.), *Handbook of Criminal Investigation* (str. 466-492). Willan Publishing
- Gudjonsson, G. H. (2023). Background to Interviewing Vulnerable Persons. U G. E. Oxburgh, T. Mykelbust, M. Fallon, i M. Hartwig (Ur.), *Interviewing and Interrogation: A Review of Research and Practice Since World War II* (str. 71-101). Torkel Opsahl Academic Epublisher (TOAEP)
- Hale, S. B. (2007). *Community interpreting*. Palgrave Macmillan
- Hale, S., Goodman-Delahunty, J., i Martschuk, N. (2018). Interpreter performance in police interviews. Differences between trained interpreters and untrained bilinguals. *The Interpreter and Translator Trainer*, 13(2), 107–131. <https://doi.org/10.1080/1750399X.2018.1541649>
- Holewik, K. (2017). PEACE in interpreter-mediated investigative interviews: working together to achieve best evidence. U W: A. Łyda, i K. Holewik (Ur.), *Interdisciplinary encounters : dimensions of interpreting studies* (str. 78-103). Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
- Houston, K. A., Russano, M., i Ricks, E. (2017). Any friend of yours is a friend of mine: investigating the utilization and interpreter in investigative interview. *Psychology, Crime & Law*, 23(5), 413–426. <https://doi.org/10.1080/1068316X.2017.1290091>
- Howes, L. M. (2019). Interpreted investigative interviews under the PEACE interview model: police interviewers' perceptions of challenges and suggested solutions. *Police Practice and Research*, 21(4), 333–350. <https://doi.org/10.1080/15614263.2019.1617145>
- Jacobsen, B. (2012). The significance of interpreting modes for question–answer dialogues in court interpreting. *Interpreting*, 14(2), 217-241. <https://doi.org/10.1075/intp.14.2.05jac>
- Launay, C., Brunel, M., i Bull, R. (2022). What Do Police Interview Eyewitnesses for? A Review. *Policing: A Journal of Policy and Practice*, 16(4), 602–614. <https://doi.org/10.1093/police/paab08>
- McEvoy, G. (2024). Interpreters in Garda Station Interviews – Impacts and Realities. U Y. Daly (Ur.), *Police Custody in Ireland* (str. 144-165). Routledge
- Méndez, J. E. (2021). The need for the Principles on Effective Interviewing for Investigations and Information Gathering. *Torture Journal: Journal on Rehabilitation of Torture Victims and Prevention of Torture*, 31(3), 117-120. <https://doi.org/10.7146/torture.v32i3.128719>
- Méndez, J. E., i Ilsey, M. (2023). Principles on Effective Investigative Interviews: A New Instrument of International Law. *Human Rights Brief*, 27(1). <https://digitalcommons.wcl.american.edu/hrbrief/vol27/iss1/1>

- Milne, R., i Bull, R. (1999). *Investigative Interviewing: Psychology and Practice*. Wiley
- Milne, R., i Bull, R. (2003). Interviewing by the Police. U D. Carson, i R. Bull (Ur.), *Handbook of Psychology in Legal Contexts*, Second Edition (str. 111-125). Wiley
- Morrison, L., Given-Wilson, Z., i Memon, A. (2024). The Impact of Emotionally Evocative Information on Interpreting Accuracy in a Mock Ssylum Interview. *Applied Cognitive Psychology*, 38(2), e4185. <https://doi.org/10.1002/acp.4185>
- Mulayim, S., i Lai, M. (2017). *Ethics for Police Translators and Interpreters*. CRC Press. <https://doi.org/10.1201/9781315368719>
- Mulayim, S., Lai, M. i Norma, C. (2015). *Police Investigative Interviews and Interpreting: Context, Challenges, and Strategies*. CRC Press. <https://doi.org/10.1201/b17419>
- Nakane, I. (2007). rend sinn Communicating the Suspect's Rights in Interpreted Police Interviews. *Applied Linguistics*, 28(1), 87–112. <https://doi.org/10.1093/applin/aml050>
- Nakane, I. (2014). *Interpreter-mediated Police Interviews: A Discourse- Pragmatic Approach*. Palgrave Macmillan
- O'Neill, M., i Milne, B. (2014). Success Within Criminal Investigations: Is Communication Still a Key Component? U R. Bull (Ur.), *Investigative Interviewing* (str. 123–146). Springer. https://doi.org/10.1007/978-1-4614-9642-7_7
- Ost, J., Scoboria, A., Grant, T., i Pankhurst, G. (2016). Recall, Verbatim Memory and Remembered Narratives. U G. Oxburgh, T. Mykelbust, T. Grant, i Milne, R. (Ur.), *Communication in Investigative and Legal Contexts: Integrated Approaches from Forensic Psychology, Linguistics and Law Enforcement* (str. 39-54). John Wiley & Sons
- Oxburgh, G., Fahsing, I., Haworth, K., i Blair, J. P. (2016). Interviewing Suspected Offenders. U G. Oxburgh, T. Mykelbust, T. Grant, i Milne, R. (Ur.), *Communication in Investigative and Legal Contexts: Integrated Approaches from Forensic Psychology, Linguistics and Law Enforcement* (str. 135-157). John Wiley & Sons
- Perez, I. A., i Wilson, C. W. L. (2007). Interpreter-mediated police interviews: Working as a professional team. U C. Wadensjö, B. Englund Dimitrova, i A. L. Nilsson (Ur.), *The Critical Link 4: Professionalisation of interpreting in the community* (str. 79-93). John Benjamins
- Powell, M. B., Fisher, R. P., i Wright, R. (2005). Investigative Interviewing. U N. Brewer i K. D. Williams (Ur.), *Psychology and Law: An Empirical Perspective* (str. 11-42). The Guilford Press
- Powell, M. B., Manger, B., Dion, J., i Sharman, S. J. (2017). Professionals' Perspectives about the Challenges of Using Interpreters in Child Sexual Abuse Interviews. *Psychiatry, Psychology and Law*, 24(1), 90–101. <https://doi.org/10.1080/13218719.2016.1197815>
- Pravilnik o stalnim sudskim tumačima, *Službeni glasnik Republike Srpske*, 111/04, 115/05 (2005)
- Pravilnik o uslovima, načinu i postupku upisa na listu stalnih sudskih tumača u Brčko distriktu BiH, *Službeni glasnik Brčko distrikta Bosne i Hercegovine*, 38/16, 33/19 (2019)
- Risan, P., Binder, P., -E., i Milne, R. J. (2016). Emotional Intelligence in Police Interviews— Approach, Training and the Usefulness of the Concept. *Journal of Forensic Psychology Practice*, 16(5), 410–424. <https://doi.org/10.1080/15228932.2016.1234143>

- Roy, C. (2000). *Interpreting as a discourse process*. Oxford University Press.
- Salaets, H., i Balogh, K. (Ur.). (2015). *Children and justice: Overcoming language barriers*. Intersentia Uitgevers N V
- Schollum, M. (2005). *Investigative Interviewing: The Literature*. Office of the Commissioner New Zealand Police
- Shaeffer, R., Hinestroza, V., i Tait, S. (2023). The Méndez Principles. U G. E. Oxburgh, T. Mykelbust, M. Fallon, i M. Hartwig (Ur.), *Interviewing and Interrogation: A Review of Research and Practice Since World War II* (str. 139-152). Torkel Opsahl Academic Epubliher (TOAEP)
- Shepherd, E. (2007). *Investigative Interviewing: The Conversation Management Approach*. Oxford University Press
- Silva, S. (2013). The right to interpretation and translation in Criminal Proceedings: the situation in Portugal. *Bridging the Gap(s) between Language and the Law: proceedings of the 3rd European Conference of the International Association of Forensic Linguists*, 86-100. <https://hdl.handle.net/10216/83289>
- Tripton, R. (2019). 'Yes I understand': language choice, question formation and code-switching in interpreter-mediated police interviews with victim-survivors of domestic abuse. *Police Practice and Research*, 22(1), 1-19. <https://doi.org/10.1080/15614263.2019.1663733>
- Ujedinjene nacije (Generalna skupština) (1966). *Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima*. <http://www.mhrr.gov.ba/pdf/medunarodnipakt%20b.pdf>
- United Nations (2004). *Human Rights Standards and Practice for the Police: Expanded Pocket Book on Human Rights for the Police*. <https://www.ohchr.org/sites/default/files/Documents/Publications/training5Add3en.pdf>
- United Nations (2024). *Manual on Investigative Interviewing for Criminal Investigation*. <https://davidhorn.com/resource-hub/a-new-chapter-in-global-justice-the-manual-on-investigative-interviewing-for-criminal-investigation-has-been-launched/>
- United Nations (General Assembly) (1988). *Body of principles for the protection of all persons under any form of detention or imprisonment*. <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/body-principles-protection-all-persons-under-any-form-detention>
- Uredba o stalnim sudskim tumačima, *Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine*, 38/05, 22/06, 63/10, 72/10, 7/13, 29/14 (2014)
- van Beek, M. L. J., Bull, R., i Mijalković, S. (2022). A free account or not? Its effect upon information yield in strategic interviews with suspects. *Journal of Investigative Psychology and Offender Profiling*, 19(3), 261-278. <https://doi.org/10.1002/jip.1600>
- Vredeveltdt, A., Given-Wilson, Z., i Memon, A. (2023). Culture, Trauma, and Memory in Investigative Interviews. *Psychology, Crime & Law*, 1–21. <https://doi.org/10.1080/1068316X.2023.2209262>
- Wadensjö, C. (1998). *Interpreting as interaction*. Longman
- Wakefield, S. J., Kebbell, M. R., Moston, S., i Westera, N. (2015). Perceptions and profiles

- of interviews with interpreters: A police survey. *Australian & New Zealand Journal of Criminology*, 48(1), 53–72. <https://doi.org/10.1177/0004865814524583>
- Walsh, D., King, M., i Griffiths, A. (2017). Evaluating interviews which search for the truth with suspects: But are investigators' self-assessments of their own skill truthful ones? *Psychology, Crime and Law*, 23(7), 647–665. <https://doi.org/10.1080/1068316X.2017.1296149>
  - Walsh, D., Oxburgh, G. E., i Amurun, T. (2020). Interpreter-Assisted Interviews: Examining Investigators' and Interpreters' Views on Their Practice. *Journal of Police and Criminal Psychology*, 35(1), 318–327. <https://doi.org/10.1007/s11896-020-09366-2>
  - West, A. L., Zhang, R., Yampolsky, M., i Sasaki, J. Y. (2017). More Than the rend Its Parts: A Transformative Theory of Biculturalism. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 48(7), 963–990. <https://doi.org/10.1177/0022022117709533>
  - Williams, S. (2017). Research and bilingualism and its relevance for interpreting. *HERMES – Journal of Language and Communication in Business*, 8(15), 143–154. <https://doi.org/10.7146/hjlc.v8i15.25371>
  - Williamson, T. M. (1993). From Interrogation to Investigative Interviewing; Strategic rend sin Police Questioning. *Journal of Community & Applied Social Psychology*, 3(2), 89–99. <https://doi.org/10.1002/casp.2450030203>
  - Wilson, L., i Walsh, D. (2019). Striving for Impartiality: Conflicts of Role, Trust and Emotion in Interpreter-assisted Police Interviews. *Pragmatics and Society*, 10(1), 122–151. <https://doi.org/10.1075/ps.00018.wil>
  - Zakon o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine (ZKP BiH), *Službeni glasnik Bosne i Hercegovine*, 3/03, 32/03, 26/04, 13/05, 48/05, 46/06, 29/07, 53/07, 58/08, 12/09, 16/09, 53/09, 93/09, 72/13, 65/18 (2018)
  - Zakon o krivičnom postupku Brčko distrikta Bosne i Hercegovine (ZKP BD BiH), *Službeni glasnik Brčko distrikta Bosne i Hercegovine*, 34/13, 27/14, 3/19, 16/20 (2020)
  - Zakon o krivičnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine (ZKP F BiH), *Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine*, 35/03, 56/03, 78/04, 28/05, 55/06, 27/07, 53/07, 9/09, 12/10, 8/13, 59/14, 74/20 (2020)
  - Zakon o krivičnom postupku Republike Srpske (ZKP RS), *Službeni glasnik Republike Srpske*, 53/12, 91/17, 66/18, 15/21 (2021)

LOST IN TRANSLATION: THE RISKS OF INTERPRETING IN SUSPECT INTERROGATION AND WITNESS INTERVIEWING PROCEDURES

Review scientific paper

Abstract

Suspect and witness statements are crucial in criminal cases; thus, particular attention is paid to their reliability and credibility. Statements are usually obtained through suspect interrogation and eyewitness interviewing, involving direct communication between investigators and witnesses or suspects. When the suspect or witness does not speak the language in which the interrogation or interview is conducted, the conversation depends on the interpreter's engagement. An inaccurate interpretation can increase the risk that the suspect or witness statement may be misunderstood, which directly impacts the reliability and credibility of the evidence obtained. Furthermore, an interpreter can alter conversation dynamics and the relationship between the investigator and suspect or witness. With the growing need for interpreters to engage in the process of obtaining statements from suspects or witnesses, recent research aims to understand the associated risks. This paper reviews key findings from previous research, focusing on the investigative and psychological aspects of questioning suspects and interviewing witnesses through interpreters. The findings were analysed using the Principles of Effective Interviewing ("Méndez Principles"). Additionally, the paper poses questions for future scientific research and presents recommendations for the engagement of interpreters in criminal investigations.

Keywords: suspect interrogation, witness interviewing, interpretation, the Méndez Principles, criminal investigation

Podaci o autorima

Adnan Fazlić, docent, Univerzitet u Sarajevu - Fakultet za kriminalistiku, kriminologiju i sigurnosne studije. E-mail: afazlic@fkn.unsa.ba.

Irma Deljković, redovna profesorica, Univerzitet u Sarajevu – Fakultet za kriminalistiku, kriminologiju i sigurnosne studije. E-mail: ideljkic@fkn.unsa.ba.